

Schlachta István atya emlékei, utolsó szavai Újhartyánról

A kilencvenes évek második felében felkerestem Kókán Schlachta István atyát, aki 1944. szeptembertől 1945. augusztus 31-ig Újhartyánban volt káplán. Arról kérdeztem őt, hogyan emlékezik vissza a II. világháború Újhartyánt érintő részleteire? Hogyan történt a helyi lakosság Málenyikij Robotra való elhurcolása?

Jelzem, hogy az atya már nagyon beteg volt, több szélütés érte – ennek ellenére nagyon eleven emlékek éltek tudatában Hartyánról.

...gyorsan levettem a karórát és bedugtam az ágy alá, még előzőleg Rozállal megbeszéltem: ő 5-6 üveget kimosott, abba a bort átféjtettük...átvittük a templomba az oltár lépcső alá, oda eldugtuk...

A faluban volt már akkor világítás?

...hogyne, Nagykörösről kaptuk, de ellőtték valahol...

Az oroszok jöttek be a faluba először, vagy a németek?

...a németek már bent voltak, és érdekes, az utolsó napokban a németek is zabráltak...a német tiszték fent voltak a Plébánián, egy német tiszt azt mondta nekünk, hogy „früh morgen die Russien werden hier!” – „kora reggelre itt lesznek az oroszok”

A Német Hadisírgondozó Iroda jelentése szerint 17 német katona esett el Újhartyán területén. Tud-e erről az atya? – kérdezem.

Erről nem tudunk, ott Hartyánban nem temettünk német katonát...amíg én ott voltam, nem temettünk, lehet, hogy elásták, csak úgy...Egyházzal nem temettünk német katonát...

Egyik reggel, amikor miséztem, hallom: Hurrá, hurrá!...jöttek az oroszok, a templomba is benéztek, de nem bántottak semmit, semmit nem vittek el...akkor...

...valahol a Községháza környékén volt az orosz kommandó...

...vasárnap délután mondják: jönnek ám a németek vissza...Dabas felől jöttek, meg Újlengyel felől, azután délután 4 óra felé virágokkal meg koszorúkkal...a hartyániak jó svábok módjára mentek a német tankok elé...

...aztán megszólít egy német tiszt engem: Önök még élnek?...mondom: Igen! Jöjjenek velünk! – mondja ő.

...valamilyen Marci volt a harangozó...(Bandi?)

...átmentem misézni, a Kanonok úr nem misézett, nem mertem kijönni a templomból, mert az oroszok hurráztak az utcán...a sekrestye előtt a külső ajtónál szembe jött velem egy ruszki, nem bántottak semmit a templomban...

Hogyan történt az Ukrajnások összeszedése az oroszok által?

...beállított a Plébániára egy orosz őrnagy és egy tolmács, a tolmács egy kolozsvári fiatal ember volt...mondta az őrnagy, hogy van egy rendelet, hogy a német ajkúakat el kell vinni újjáépíteni Oroszországot...ezt nekünk ki kellett hirdetni a a templomban a misén...

...kihirdettük a korhatárokat...ezekre már pontosan nem emlékezem...hogy jelentkezzenek a Községházán...

...én vitatkozni kezdtem a tiszttel: itt a század eleje óta nincsen német iskola, se német mise, de a tiszt mondta, hogy: Parancs, Parancs!

...mutatta az újságot is, orosz újság volt, rajta volt Újhartyán falu is, láttam Taksonyt is ráírva...

Jelentkezett a lakosság önként?

...a jelzett napon legalább 5-600 főnek kellett volna jelentkezni, és összejöttek 30-40-en...

...ekkor jött a rafinált orosz módszer: azt mondták: Nyicsevo! Nem lesz, egyáltalán nem lesz elmenetel Oroszországba...

...minden jelentkező személyt haza küldtek...a falu lakossága egy időre megnyugodott...néhány nap múltán egy éjszaka két irsai nemzetőr végig járta a falut, a Plébániát is, amely személy a megjelölt életkorba esett, azt bevitték a Községházára, engem is...kb. ötszázan lehetünk...mondom nekik: én nem idevaló vagyok, én itt csak dolgozom...
...nem érdekelte őket, még reggelizni sem engedtek...nekem a Községházáról vissza kellett menni a Plébániára az anyakönyvekért, beültettek a nagyterembe, mellettem ült a tolmács...

Csak a német családnevűeket írták föl?

...nem, ekkor már mindenkit, aki a megadott korhatárba esett...az egyik szobába tették azokat, akiket vinni kellett...a többiek mehettek...nagyon érdekes volt: beállított az őrnagy, meglepődött, hogy engem ott lát, azt mondja a főhadnagynak: Tü idiot, tü durák! Nem megmondta Sztálin elvtárs, hogy az Egyházat nem szabad bántani?!

Azt mondta az őrnagy nekem, hogy menjek el, mondtam neki, hogy nem lehet, mert itt vannak az anyakönyvek. Vigye a könyveket is! Nem lehet, mert nincs más dokumentum.

Végül csak visszamentem a Plébániára. Azt mondták, hogy délután jöjjenek vissza. Adott mellém egy katonát is, az elkísért hazáig.

Azokat a hartyániakat, akik a korhatárba beleestek, már többet nem engedték haza, azt mondták nekik: két-három hónap robot!

Hogyan történt az Ukrajnaiak indulása?

Összesereglett sok ember az indulásra, legalább 350-400 ember volt...

...Ceglédbercelen az iskolában vannak már több napja! – jött a hír néhány nappal később...próbáltam beszélni az őrnaggyal, sikerült rávennem, hogy első pénteken menjünk el Bercelre...Kékesi atya volt a plébános Bercelen, hozzá mentünk lovas kocsival, de mikor odaértünk, azt mondta: sajnós ma elvitték őket...

...annyit tudok, hogy a csoport háromnegyed része kint maradt, negyedévre jöttek, haza...

Tud-e arról az atya, hogy a magyarországi sváb települések lakóit Németországba deportálták? Szó volt-e abban az időben Hartyánról?

...én csak a listát láttam, Szendehely benne volt, arra emlékszem...aztán még Törökbálint...

Mire emlékezik még az atya abból az időkből?

...érdekes, hogy Újhartyánban nem volt Volksbund...volt egy Schmukker nevű levéte-
oktató, az volt volksbundista...

...érdekes, hogy a papokról mindig pletykáltak, és engem a Lányi Ilonkával hoztak hírbe...az Ilonka a Lányi igazgatónak volt a lánya...

...a Júrik Jancsi a kulturális életnek volt a szervezője...olyan színdarabokat rendezett...

...egy elvált emberhez ment feleségül az Ilonka...

...többször jártam a Surman Palihoz a kerékpáromat javíttatni...veszélyes asszony volt a Pali anyja, azt mondta nekem: Tisztelendő Úr, tudja, azért inkább magához illett volna az Ilonka...tudjuk mi azt, hogy maga szerelmes volt az Ilonkába...

...1945. augusztus 30-ig voltam Újhartyánban.

A beszélgetés után nem sok idővel az atya meghalt.

Lejegyezte: Lauter Antal